

Právo Evropské unie

2. přednáška

Evropský parlament

- Je jedním z orgánů EU.
- Jeho smyslem je reprezentovat zájmy občanů EU.
- Poslanci Parlamentu jsou voleni přímou volbou každých pět let.
- První přímé volby do Evropského parlamentu byly v červnu 1979.

Sídlo Evropského parlamentu

- má tři pracoviště: Brusel (Belgie), Lucemburk a Štrasburk (Francie).

Budova parlamentu v Štrasburku (Francie)

Legislativní pravomoc

- spolurozhoduje o přijímání aktů sekundárního práva společně s Radou.

Rozpočtová pravomoc

- Roční rozpočet EU schvaluje Parlament společně s Radou.
- Rozpočet musí podepsat předseda EP
- Parlament má poslední slovo v mnoha rozpočtových položkách.

Kontrolní pravomoc

- Parlament může vyslovit nedůvěru Komisi pro její činnost. V takovém případě odstupuje Komise kolektivně.
- Komise je povinna odpovídat písemně nebo ústně na otázky, které jí pokládá Parlament nebo jednotliví poslanci. Parlament rovněž projednává výroční zprávy Komise.

Složení Evropského parlamentu

- Současný parlament má oficiálně 705 členů ze všech 27 členských zemí EU.
- <http://www.europarl.europa.eu/meps/cs/home>
- ČR má 21 poslanců
- <https://www.europarl.europa.eu/meps/en/full-list/a>

Předseda EP

- je volen na 2 a půl roku
- řídí veškeré činnosti Parlamentu, předsedá plenárním zasedáním a přijímá rozpočet
- zastupuje Parlament mimo Evropskou unii a ve vztazích s ostatními orgány EU.

Předsedkyně EP – Roberta Metsola

- je maltská politička, od ledna 2022 předsedkyně EP.
- po smrti předsedy Davida Sassoliho byla zvolena jeho nástupkyní 458 hlasy ze 690 přítomných poslanců jako kandidátka nejsilnější europarlamentní frakce, Evropské lidové strany

Evropský veřejný ochránce práv

- je kontrolní orgán
- vyšetřuje stížnosti týkající se nesprávného postupu institucí a orgánů EU
- sídlí ve Štrasburku
- je jmenován EP na 5 let s možností opakovaného jmenování

Evropský ombudsman - Emily O'Reilly

- Po svém zvolení Evropským parlamentem v červenci 2013, 1. října 2013 odstoupila z funkce irské veřejné ochránkyně práv a začala působit jako evropská veřejná ochránkyně práv.

Sacharovova cena za svobodu myšlení

- Sacharovova cena je udílena mimořádným osobnostem, které bojují proti netoleranci, fanatismu a útlaku.
- odměňuje osobnosti nebo celé kolektivy, které brání lidská práva a základní svobody
- udílí ji každoročně Evropský parlament
- tato cena byla poprvé udělena v roce 1988

Soudní dvůr EU

- zahrnuje tyto soudní orgány:
- Soudní dvůr (byl zřízen v roce 1952)
- Tribunál
- (Soud pro veřejnou službu, zřízený v roce 2004, ukončil svou činnost k 1. září 2016, kdy byly v rámci reformy soustavy unijních soudů přeneseny jeho pravomoci na Tribunál.)

Sídlo Soudního dvora EU v Lucemburku

Soudní dvůr - složení

- Soudní dvůr je složen z 27 soudců, tedy jednoho soudce z každého členského státu.
- Soudci musí být absolutně nezávislí na členských státech.
- https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7026/cs/

Soudní dvůr – soudci

- jsou jmenováni na dobu 6 let
- Stejná osoba může být jmenována soudcem opakovaně.
- jsou v členských státech vyňati z pravomoci všech soudních a správních orgánů.

Koen Lenaerts

- Předsedou Soudního dvora je Koen Lenaerts (Belgie).
- zvolí ho soudci ze svého středu na dobu tří let, a to tajným hlasováním

Generální advokáti

- Jedná se o velmi specifickou funkci.
- mají stejné postavení jako soudci (včetně nezávislosti), je jich 11
- posuzují projednanou věc jak z hlediska skutkového, tak právního
- Vypracovávají stanovisko k jejímu řešení, které prezentují v závěru ústního jednání

Soudní dvůr - senáty

- Standardně Soudní dvůr zřizuje senáty složené ze tří a pěti soudců.
- SD zasedá ve velkém senátu tehdy, když je řešena nová, z pohledu daného státu mimořádně důležitá věc.
- Ve výjimečných případech stanovených Smlouvou může Soudní dvůr zasedat v plénu.

Soudní dvůr vynáší rozsudky v jemu předložených případech

- 1. řízení o předběžné otázce
- 2. žaloba pro nesplnění povinnosti
- 3. žaloba na neplatnost
- 4. žaloba na nečinnost

Tribunál

- začal fungovat 1. září 1989
- Rozhoduje o žalobách jednotlivců, které byly před tím podávány k SD.
- Proti rozhodnutím Tribunálu lze podat ve lhůtě dvou měsíců k Soudnímu dvoru kasační opravný prostředek omezený na právní otázky.

Tribunál

- Tribunál se skládá ze dvou soudců z každého členského státu. Soudci jsou jmenováni společnou dohodou vlád členských států po konzultaci výboru pověřeného vydáním stanoviska ke vhodnosti kandidátů na funkce soudce.
- https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7035/cs/

Judikatura Tribunálu

- Jeho judikatura se vyvíjela zejména v oblastech:
- duševního vlastnictví,
- spojování podniků,
- kartelové dohody,
- hospodářské soutěže a
- státních podpor.

Formy rozhodnutí

- Rozsudek (neboli nálezn rozhodnutí ve věci samé)
- Usnesení
- Stanovisko

Opravné prostředky

- Základní opravné prostředky jsou:
- Odpor proti rozhodnutí ze strany třetí osoby
- Revize rozhodnutí (obnova řízení)
- Řádný opravný prostředek (odvolání)

Kategorizace norem podle způsobu resp. subjektu jejich tvorby

- 1. normy vytvářené státy (akty členských států), tedy právo primární
- 2. normy vytvářené orgány EU (akty EU) na základě zmocnění práva primárního (právo sekundární)

Kategorizace norem podle způsobu resp. subjektu jejich tvorby

- 3. mezinárodní smlouvy uzavírané EU (a případně zároveň členskými státy) se státy nečlenskými
- 4. právo, které není vytvářeno činností čl. států či EU, ale vzniká spontánně jako projev respektu určitým společenským zájmům a hodnotám, tzv. obecné právní zásady

Akty členských států (právo primární)

- a) zřizovací smlouvy
- b) subsidiární smlouvy
- c) akty zástupců členských států

Zřizovací smlouvy (právo primární)

- Pařížská smlouva o zřízení ESUO
- Římské smlouvy o zřízení EHS a EURATOMu
- Slučovací smlouva
- Jednotný evropský akt
- Maastrichtská smlouva o Evropské unii
- Amsterdamská smlouva
- Smlouva z Nice
- Smlouvy o přístupu nových členů
- Lisabonská smlouva

Akty orgánů EU (právo sekundární)

- 1. nařízení (regulations)
- 2. směrnice (directives)
- 3. rozhodnutí (decisions)
- 4. doporučení (recommendations)
- 5. stanoviska (opinions)

Nařízení

- závazný akt normativní povahy
- přímo zavazuje jak členské státy, tak i osoby, jednotlivce
- používá se tam, kde je vhodné určitou otázku regulovat jednotně pro celé EU
- nařízení je pro právo EU tím, čím je pro vnitrostátní právo zákon

Směrnice

- nemá obecnou závaznost ve vztahu k jednotlivcům, je adresována výhradně členským státům
- předepisuje jen výsledek, jehož má být dosaženo, zatímco formy a metody dosažení tohoto cíle zůstávají na vůli státu
- obsahuje lhůtu, do jejíhož ukončení musí být transponovány do vnitrostátního práva

Integrace je z tohoto pohledu zajišťována dvojím způsobem:

- 1. unifikací práva, tj. „tvrdým způsobem“ prostřednictvím nařízení
- určitá otázka je upravena výlučně právem EU, které nahradí případnou vnitrostátní legislativu.
- V každodenní praxi je pak používáno právo EU

Integrace je z tohoto pohledu zajišťována dvojím způsobem:

- 2. sbližováním práva, tj. „měkkým“ způsobem prostřednictvím směrnic
- směrnice stanoví právní rámec a cíl, který má být dosažen

Rozhodnutí

- je individuálním aktem zavazujícím pouze subjekty, jimž je adresováno, např. osobám nebo státům.
- postrádají na rozdíl od nařízení všeobecnou právní závaznost a nelze je tak považovat za skutečný pramen práva.

Doporučení a stanoviska

- Nejsou právními akty a jsou tedy právně nezávazná. Mají jen pomocnou roli, jejich nerespektování nelze právně sankcionovat.
- Doporučení lze chápat jako svého druhu návody k určitému žádoucímu či preferovanému chování.
- Stanoviska vymezují názory a postoje orgánů EU, které ji vydaly, k určité věci.

Mezinárodní smlouvy

- Právním nástrojem vnějších vztahů EU je mezinárodní smlouva.
- Je tomu tak proto, že tyto vnější vztahy, tedy k subjektům mimo EU, nemohou být regulovány unijním právem, ale pouze právem mezinárodním.

Obecné zásady práva EU

- jsou obsahově obecná, a tudíž relativně abstraktní pravidla
- základní zásady, které ovládají právo EU
- zdrojem obecných zásad práva EU jsou: zřizovací smlouvy a vnitrostátní právní řady členských států

Soudní dvůr – tvůrce práva

- Judikatura Soudního dvora je obecně považována za směrodatnou, obsah práva EU není určen jen zněním vlastního textu příslušného předpisu, ale také jeho výkladem na základě předchozí judikatury Soudního dvora

Řádný legislativní postup

- Odkazují-li Smlouvy, pokud jde o přijetí aktu, na řádný legislativní postup, použije se následující postup: Komise předloží Evropskému parlamentu a Radě návrh.

Řádný legislativní postup

- **První čtení**
- EP přezkoumá návrh Komise během prvního čtení a může jej buď schválit beze změn, nebo upravit.
- Rada se může během svého prvního čtení rozhodnout postoj EP schválit, čímž se legislativní akt považuje za přijatý, nebo může postoj EP pozměnit a vrátit návrh EP k druhému čtení.

Řádný legislativní postup

- **Druhé čtení**
- Evropský parlament má 3 měsíce od postoupení postoje na schválení, odmítnutí nebo navrhnutí změn.
- Rada ve lhůtě 3 měsíců od obdržení změn Evropského parlamentu kvalifikovanou většinou schválí nebo neschválí navrhované změny.

Řádný legislativní postup

- Neschválí všechny změny, svolá předseda Rady po dohodě s předsedou Evropského parlamentu ve lhůtě šesti týdnů dohodovací výbor.
- Dohodovací výbor se skládá z členů Rady nebo z jejich zástupců a ze stejného počtu členů zastupujících Evropský parlament, má za úkol dosáhnout přijetí dohody.

Řádný legislativní postup

- **Třetí čtení**
- Schválí-li dohodovací výbor v lhůtě šesti týdnů společný návrh, mají Evropský parlament, který se usnáší nadpoloviční většinou odevzdaných hlasů, a Rada, která rozhoduje kvalifikovanou většinou, ode dne tohoto schválení šest týdnů na to, aby přijaly navrhovaný akt v souladu se společným návrhem.

Úřední věstník EU

- jsou v něm vyhlašovány veškeré právní akty EU; smlouvy, platné právní předpisy, řada dokumentů Evropské komise, judikatury Soudního dvora a Tribunálu a sbírky konsolidovaných právních předpisů
- v platnost vstupují dnem, který je v nich stanoven, jinak dvacátým dnem po vyhlášení

Úřední věstník EU

- vychází každý pracovní den ve všech úředních jazycích EU, tedy i češtině
- nahlížet do něj je možné i dálkově přes Internet prostřednictvím databáze EUR-Lex.

JAZYKOVÝ REŽIM

- všichni občané Evropské unie by měli mít možnost seznámit se s právními předpisy, které jim jsou určeny.
- právní akty EU pak jsou překládány do všech 24 úředních jazyků EU a každý občan EU má právo v těchto jazycích s orgány EU komunikovat.

JAZYKOVÝ REŽIM

- Kdo rozhoduje o tom, které jazyky budou úředními jazyky Evropské unie?
- Každá země před přistoupením uvede, který jazyk chce pro účely EU používat jako úřední jazyk.
- Dohoda o tom se zaznamená v aktu o přistoupení.

Vynucování práva EU - porušení práva EU členskými státy s obecnějším dopadem spočívá

- a) ve zdržení se jednání (např. neprovedení směrnice) nebo
- b) v aktivní činnosti (přijetí nebo aplikace národního legislativního aktu, který je v rozporu s právem EU)

Řízení před Komisí (fáze správního řízení)

- iniciativa náleží Komisi - sama rozhoduje o tom, zda a kdy zahájí řízení
- první fáze je předběžné (neoficiální) řízení
- v rámci zjišťování skutkového stavu odborné útvary Komise korespondují s orgány členského státu za účelem vyjasnění problému

Řízení před Komisí (fáze správního řízení)

- vlastní správní řízení je zahájeno zasláním oficiálního výstražného dopisu členskému státu.
- Komise v něm identifikuje domnělé porušení a stanoví členskému státu lhůtu pro odpověď (zpravidla 2 měsíce)
- Nespokojí-li se Komise s argumenty členského státu, vydává odůvodněné stanovisko.

Fáze sporného řízení (před SD)

- Nepodrobí-li se členský stát odůvodněnému stanovisku, Komise může podat žalobu k SD.
- Žalobu může podat i jiný čl. stát, avšak musí nejprve věc předat Komisi, aby proběhlo správní řízení.

Fáze sporného řízení (před SD)

- řízení před SD - Komise a žalovaný členský stát mají postavení sporných stran.
- rozsudek Soudního dvora má deklaratorní povahu, pouze se v něm konstatuje, zda členský stát porušil právo EU a v případě, že ano, čím.

Vynucení respektování rozsudku SD

- má-li Komise za to, že dotyčný členský stát potřebná opatření nepřijal, dá státu opět prostor pro vyjádření se k dané věci
- není-li spokojena, vydá opět odůvodněné stanovisko, v němž upřesní body, v nichž dotyčný členský stát nevyhověl rozsudku Soudního dvora
- stanoví rovněž lhůtu ke sjednání nápravy

Vynucení respektování rozsudku SD

- pokud stát ani poté ve stanovené lhůtě nevyhoví, může se Komise obrátit k SD, tentokrát již s návrhem na uložení pokuty členskému státu.
- pokuta má vždy finanční podobu, a to buď penále, nebo jednorázové sankce, případně kombinace penále a jednorázové sankce.

Řízení o předběžné otázce

- je velmi specifickým institutem práva EU,
- je důležitým prostředkem zajištění jednotné interpretace a aplikace práva EU.

Řízení o předběžné otázce

- Soudní dvůr má pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se:
 - a) výkladu Smluv;
 - b) platnosti a výkladu aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty Unie.

Schéma posloupnosti řízení před národním soudem a řízení o předběžné otázce

- Národní soud:
 - Zahájení řízení
 - Posouzení skutkového stavu
 - Identifikace právního předpisu, které bude třeba aplikovat
 - Vznesení otázky výkladu nebo platnosti předpisu EU (předběžná otázka)
 - Podání návrhu SD k řešení předběžné otázky, přerušení řízení

Schéma posloupnosti řízení před národním soudem a řízení o předběžné otázce

- Soudní dvůr
 - Posouzení otázky
 - Vydání rozsudku, jeho doručení národnímu soudu

Předmět řízení před Soudním dvorem je zcela odlišný od předmětu řízení před vnitrostátním soudem. Soudní dvůr rozhoduje pouze právní otázku, zda a jak může být norma práva EU aplikována. Nezasahuje do řízení ve věci samé, která zůstává výhradní doménou národního soudu.

Schéma posloupnosti řízení před národním soudem a řízení o předběžné otázce

- Dále opět národní soud
 - Aplikace předpisu EU podle rozhodnutí SD (konec prejudiciální fáze řízení)
 - Vydání rozhodnutí ve věci samé (fáze přijetí rozhodnutí)

Řízení o předběžné otázce

- povinnost položit předběžnou otázku mají vnitrostátní soudy členských států tehdy, pokud vyvstane problém s interpretací či platností práva EU v řízení před soudem, proti jehož rozhodnutí již není přípustný žádný opravný prostředek.
- Ani tato povinnost ale není absolutní, a to za podmínky, že:

Řízení o předběžné otázce

- 1. odpověď na otázku není podstatná pro rozhodnutí ve věci samé nebo
- 2. odpověď na otázku je zcela zjevně a objektivně zřejmá nebo
- 3. odpověď na otázku již byla poskytnuta Soudním dvorem v jeho dřívější judikatuře.

Další typy žalob před soudy EU

- Žaloba na neplatnost aktu orgánu EU
- Žaloba na nečinnost
- Žaloba na náhradu škody způsobenou EU
- Nepřímá žaloba na neaplikovatelnost aktu
- Pravomoc Soudního dvora ve sporech týkajících se EIB a ECB
- Zaměstnanecké spory
- Spory týkající se práv z duševního vlastnictví

Žaloba na neplatnost

- smyslem je zajistit přezkum legality aktů sekundárního práva.
- tuto žalobu mohou podat čl. stát, EP, Rada nebo Komise.
- Rovněž fyzické a právnické osoby mohou iniciovat toto řízení, a to proti opatřením, která jsou jim určena nebo která se jich bezprostředně dotýkají.
- také Účetní dvůr a Evropská centrální banka, mají-li na věci právní zájem.

Žaloba na neplatnost

- Důvody neplatnosti aktu mohou být:
- Nedostatek pravomoci k vydání aktu
- Podstatné formální vady aktu, tedy vady, které mohou ovlivnit obsah přijímaného aktu
- Porušení zřizovacích smluv nebo pravidel k jejich provedení
- Zneužití pravomoci orgánu EU

Žaloba na nečinnost

- může být podána členskými státy, některými orgány EU a v určitých případech i jednotlivci
- jejím smyslem je přinutit orgán EU jednat tehdy, když jednat mohl a měl, a přesto tak neučinil a nezbytné opatření nevydal

Žaloba na nečinnost

- je přípustná, jen byl-li příslušný orgán předtím vyzván k činnosti
- Soudní dvůr sice nemůže přímo donutit dotčenou instituci k akci, ale jeho rozsudek v tomto řízení může být podkladem pro případnou náhradu škody